

dum erat circiter viginti annorum : hinc sequitur, quo circiter sexagesimum ageret annum, quando contra eum conspirabat Absalom. Interim resolutio ante data potissimum probari potest ex refutatione aliarum sententiarum. Unde sit

QUÆSTIO II. — QUOMODO REFUTARI QUEANT ALIORUM OPINIONES CIRCA TEMPUS, QUO SIGNATUR CONSPIRATIO ABSALOMI.

Auctor libri de Tradit. hebraicis in lib. Reg. inter opera S. Hieron. computat præfatos 40 annos ab eo tempore, quo Saül I Reg. XXII, §. 18 interfecit Achimelech pontificem et 85 sacerdotes. Et hanc opinionem sequitur Lyranus, citatque pro ea Rabanum et Angelomum.

Ratio eorum est, quod hæc persecutio mota sit contra Davidem in ultionem peccati, quo David tunc sacerdotes fefellerit, et tantæ cædis causa fuit. Sed id improbabile est, inquit Estius; certum enim est ex prædicatione Nathan prophetæ, supra cap. XII, hæc Davidi evenisse propter adulterium, et homicidium Uriæ. Dicitur enim ibidem: §. 10 et 11, *Non recedet gladius de domo tua... eo quod... tuleris uxorem Uriæ... Itaque hæc dicit Dominus: Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, etc.*

Præterea, ut observat Paulus Burgensis, qui præfatam opinionem refutat, quamvis David dedisset occasionem occisionis sacerdotum, non tamen hæc ei culpabiliter attribuenda est, nec illius proprie causa fuit David; ergo non fuit ratio, cur ideo Deus permitteret hanc conjugationem excitari contra Davidem.

Ut omittantur difficultates, quas patitur hæc opinio in deducenda chronologia horum 40 annorum usque ad conjugationem Absalom, inquit Paludanus, non potest assignari aliqua probabilis ratio, cur aram seu tempus hujus conjugationis Scriptura vellet enumerare ab illa sacerdotum interfectione.

2. Rabbi Salomon, apud Lyranum, exordium istorum 40 annorum desumit ab eo tempore, quo populus petierat sibi dari regem, I Reg. VIII; ut hac rebellionem, quæ erat mala, Scriptura ad memoriam reduceret dictum Samuelis, quo petitio ista populi non esset ad bonum.

Sed hanc rationem merito rejicit Abulensis, quæst. 12, eo quod hæc petitio regis nihil faciat ad propositum de rebellionem Absalom contra David; et alioquin peccata, etiam ante diluvium commissa, possent afferri, cum hæc sint mala, inquit ille.

3. Gaspar Sanctius inhærens cuidam principio de annis Saül, scilicet quod hic tantum duobus annis regnaverit, hos 40 annos etiam computat ab eo tempore, quo respublica Hebræorum cœpit administrari per reges. Ab eodem pariter tempore computat Tirinus. Solum enim calculus annorum, inquit, inchoari ab aliqua magna et notabili reipublicæ mutatione. Unde Scriptura, more chronologorum, aram variat juxta variationem regnorum, et diversam originem eorumdem.

Attamen quod nec hæc opinio subsistat, inde liquet, quod ratio a Tirino allata potius probet, præfatos 40

computandos esse a prima unctione Davidis, sicut quæst. præced. dictum est; nam tunc magna, et notabilis reipublicæ mutatio facta est: siquidem tunc scidit Deus regnum Israel a Saül, et dedit illud Davidi. Præterea ex ista opinione sequitur, rebellionem Absalom contra Davidem suscitatum fuisse anno 68 vitæ ejus, et 38 regni; id est biennio ante mortem ejus.

Consequentia patet: quia si Saül non regnaverit nisi duobus annis, ut volunt Sanctius et Tirinus, David erat annorum 28 in principio regni Saülis; quandoquidem eo moriente fuerit annorum 30. Erat ergo post 40 annos, annorum 68. Atqui hoc non videtur posse admitti: nam hujus consequentis falsitas ex eo liquet, quod Scriptura Davidis, post hanc filii sui rebellionem, attribuat plures vitæ annos, quam duos.

Patet hoc 1, quia infra cap. XXI, 1 dicitur: *Facta est quoque fames in diebus David tribus annis jugiter.* Et postea cap. XXIV jussit David numerari populum, quæ numeratio duravit novem menses, et viginti dies, ibidem §. 8. De hac numeratione etiam agitur I Paralip. XXI, ubi etiam fit mentio de ira Dei, et pœna hinc subsequuta. Post quæ ibidem cap. XXII, 1, 2 et 3 refertur David præparasse omnia necessaria ad adificationem templi: adeoque insinuat, Davidem aliquo notabili tempore post enumerationem populi supervivisse; quot annis, non constat.

Patet 2, quod dicta rebellio non incidit sub finem vitæ Davidis, sive anno 68: quia ex III Reg. I, 1 constat, Davidem circa extrema vitæ tempora fuisse omnino viribus exhaustum, et ita colore destitutum, ut vestium operimento non posset caleferi; et tamen tempore hujus rebellionis erat adhuc fortis, vegetus, et bello aptus; ut colligitur infra ex cap. XVIII, 2: imo et longe post, cap. XXI, 17.

Conatur huic rationi occurrere Sanctius, dicens, etiam triennali spatio magnam mutationem fieri in ætate jam deflexa, ut quotidiana experientia docet. Sed etiam experientia docet, quod illa mutatio non nisi rarissime fiat, et fere nunquam, nisi occasione apoplexiæ, aut similis accidentis.

Cap. XVI. Siba occurrit Davidi fugienti, cibos offerens, suoque domino Miphibosetho, §. 3, graviter detrahens, omnia bona ejus accipit a Davide. Peccavit autem David, dum §. 4 temere et præcipitanter Miphibosethum innocentem et inauditum bonis spoliavit, eaque in servum ejus maledicum transtulit. Nam etiamsi verum fuisset, quod de hero suo dicebat Siba; non erat tamen Miphiboseth velut ingratus condemnandus, antequam audiretur, vel antequam veritas aliunde satis declararetur.

Atque hinc videtur providentia divina justo suo judicio permisisse, ut hæc Davidis injustitia, quam favendo servo maledico commiserat, injuria per alium servum inferenda puniretur; nimirum ut Semei illi malediceret. Quo sensu autem §. 10 dixerit David, Dominum præcepisse Semei, ut sibi malediceret, petendum est ex theologia, ubi ostenditur, quod Deus non sit auctor peccati.

Cap. XVII. Consilium Achitophel de obruendo statim Davide, dextre subvertit Chusai: quare Jaqueo se suspendit Achitophel. David Jordanem transit cum suis, eique per tres amicos de copiosa providetur annonæ.

Cap. XVIII. David configit cum copiis Absalomi easque posternit. Victus Absalom fugit, et condensæ quereui capillis innectitur, ac pendulus a Joab confoditur; sed a Davide amare desertur, ut liquet ex §. 33, ubi gemebundus ita loquitur: *Fili mi Absalom, Absalom fili mi: quis mihi tribuat ut ego moriar pro te, Absalom fili mi, fili mi Absalom?* Flevit autem David mortem non tam præsentem, quam æternam Absalomi, eo quod in flagranti delicto parricidii occisus foret. Unde de hoc Davidis luctu S. P. Aug. lib. III de Doctr. christi. cap. XXI ita scribit: *Non orbitatem doluit in ejus (Absalomi) interitu; sed quia noverat, in quas penas tam impie adultera et parricidalis anima raperetur.*

Locus, in quo prælium commissum fuit, vocabatur saltus Ephraim, ut patet ex §. 6. Erat autem hic saltus in tribu Gad trans Jordanem. Quare, unde dictus sit saltus Ephraim, incertum est: nam variae desuper sunt interpretum opiniones. Verisimilius autem ita appellatus est ab insigni clade, quam ibidem retulerunt Ephraimitæ, rebellantes contra Jephthe, Judic. XI. Hæc enim ratio videtur sufficiens, ut saltus, qui plurimorum Ephraimitarum sanguine maduit, deinceps eorum nomine appellaretur.

CAPUT XIX.

David reducitur cum triumpho in Jerusalem: Semei veniam deprecanti ignoscit; Miphibosetho se excusanti dimidiam bonorum partem restituit, reliquam servo ejus relinquens.

QUÆSTIO UNICA. — QUOMODO DAVID NON VIOLAVERIT JURAMENTUM, QUO PROMISIT SEMEI QUOD NON OCCIDERETUR, CUM JUSSERIT EUM PLECTI PER SALOMONEM.

Semei prostratus coram rege, §. 19, dixit ad eum: *Ne reputes mihi, domine mi, iniquitatem... §. 20: Agnosco enim servus tuus peccatum meum: et idcirco hodie primus veni de omni domo Joseph.* Per domum Joseph hic videtur intelligi domus Ephraim, Benjamin, et Manasse. Hæ enim unum habebant vexillum, unamque aciem in castris duodecim tribuum, ut patet ex cap. II lib. Numer. Nam alioqui Semei oriundus erat ex tribu Benjamin, non ex Ephraim vel Joseph, ut liquet supra ex cap. XVI, 5.

§. 23: *Et ait rex Semei: Non morieris. Juravitque ei. Quid juravit, nisi quod præcessit: Non morieris? Hoc ergo, ut apparet, jurejurando firmavit, inquit Estius. Sed difficultas est, quomodo hoc juramentum David non violaverit, dum moriturus præcepit Salomoni III Reg. II, 9: Tu noli pati eum esse innoxium.*

Tirinus ad illa verba: *Non morieris, dicit supplementum esse hoc die, aut manu mea, aut quamdiu vivam; adeoque non obstante hoc promisso, et juramento, potuisse David præscribere Salomoni, ne pateretur*

eum esse innoxium. Hanc explicationem etiam dant Abulensis q. 26, Sanctius, et alii.

Unde etiam A Lapide dicit Davidem respexisse ad Abisai, qui illico volebat occidi maledicum Semei: hinc illum retundens ait: *Ergone hodie interficietur vir in Israel?* Ex quo colligit, quod fidem Semei datam non fefellerit David, quia poterat gratiam veniamque datam pro lubitu limitare. Item III Reg. II, 8, dicit: *Quia descendit mihi in occursum... juravi ei per Dominum, dicens: Non te interficiam gladio.* Ubi videtur insinuare, se jurasse, quod ipsemet non interficeret eum. Ita resolvunt auctores citati. Dicitur ergo consequenter, quod, salvo suo juramento, potuerit illum interficere ipsemet sua lancea, aut alio instrumento distincto a gladio. Itaque

Contra hoc militat, quod qui jurat alicui, quod non sit ipsum occisurus, non solum teneatur ipsum non occidere manu propria; sed etiam teneatur abstinere ab omni mandato, consilio, aut medio influente in mortem illius. David autem absolute supplicanti dixerat: *Non morieris; nec legitur externe restrinxisse, aut limitasse ad illum diem, locum, personam, aut instrumentum.* Mentaliter autem sic restringere erat illicitum.

Quocirca dicit S. Aug. Epist. 124: *Illud sane rectissime dici non ambigo, non secundum verbum jurantis, sed secundum expectationem illius, cui juratur, quam novit ille, qui jurat, fidem jurationis impleri... Unde perjuri sunt, qui servatis verbis expectationem eorum, quibus juratum est, deceperunt.*

Nec sufficit cum Abulensi dicere, verba juramenti referenda quidem esse ad communem intelligentiam, quando quispiam convenit cum aliquo super re aliqua, et juramentum additur, ne decipiatur; sed dum res tota est posita in potestate alterius, ut hic liberum erat Davidi occidere Semei, tunc possit aliquis interpretari juramentum suum qualiter voluerit. Enimvero sequeretur in promissione liberali, etiam juramento firmata, licitam esse similem interpretationem, et limitationem; quod tamen falsum est.

Dicendum ergo potius videtur, quod David juraverit, Semei non moriturum, scilicet pro ea causa, quod regi maledixisset. Sed quia erat homo seditiosus, monuit David filium suum, ut contra hoc poneret cautelam, dicens III Reg. II, 9: *Tu noli pati eum esse innoxium, id est impunitum, sed puni eo modo, quo juste puniri poterit. Vir autem sapiens es, ut scias quæ facias ei.* Quasi dicat: Non quidem potest ideo occidi, quia mihi maledixit; sed potest aliqua alia pœna mulctari, et facile invenies in eo occasionem aliquam, cum sit homo seditiosus.

Unde Salomon inhibuit ei, sub pœna mortis, ne exiret Jerusalem, præcludendo ei viam faciendi conspirationes; et propter transgressionem hujus præcepti, directe quidem a Salomone punitus est; ex consequenti tamen et indirecte etiam propter præcedens peccatum. Nempe regibus consuetum est ita dimittere peccata, præsertim seditiosis, ut, si contin-

gat eos iterum peccare, simul puniatur prius peccatum cum posteriori, ut observat Estius.

Nota circa versum 29, ubi David Miphibosetho dicit: *Fixum est quod locutus sum: tu et Siba dividite possessiones*, quod sententia hæc, et factum Davidis communiter arguatur injustitiæ. Nam Siba propter mendacium, quo cap. XVI accusaverat herum suum apud Davidem, supplicium potius, quam dimidiam hæorum partem merebatur.

Interim certum videtur, quod David, qui iniquos odio habuit, et justitiam dilexit, restitutionem non omiserit, seu idem reddendo Miphibosetho, seu alia via damnum illatum reparando.

Cap. XX. Occasione contentions aliarum tribuum adversus tribum Juda, eo quod nomine tribus Juda omnia gererentur, quæ triumphalem Davidis reditum concernebant, adversus Davidem seditionem movet Seba Benjaminita, quo duce et auctore, præter tribum Juda, separatur omnis Israel a Davide. Sebæ David opponit Amasam, quem Joab dolose occidit: tandem Seba capite minuto, rebellio extinguitur.

CAP. XXI, XXII, XXIII.

Deus trienniali fame punit Israelitas, propter occisos a Saule Gabaonitas, cui plagæ avertendæ septem Saulis nepotes affiguntur crucibus. David tam a domesticis quam externis hostibus liber, hymnum Deo concinit. Novissima Davidis dicta recensentur, quæ Spiritu prophetico afflatus locutus est. Item præclara ejus facinora exhibentur.

RESOLVUNTUR QUÆDAM. — Quæres 1, an peccaverit David, dum cap. XXI, 6, tradidit septem viros de posteris Saul crucifigendos.

R. Negative. Quia in hoc non tam officium fecit iudicis aut regis (quibus in lege prohibetur occidere filios pro patribus) quam executoris sententiæ divinæ, quam intellexerat ex oraculo Domini, de quo fit mentio 1. Ita Estius, Tirinus, et alii.

Instinctu ergo et monitu Dei id licuit, qui, ut dicitur Exod. XX, 6, et Numer. XIV, 18, *visitat peccata patrum in filios, in tertiam et quartam generationem.*

Non solet tamen Deus visitare peccata patrum in filios, nisi etiam filii, maxime adulti, propriis peccatis eam pœnam promeriti fuerint; quemadmodum de his verisimillimum putat Abulensis.

Q. 2, quomodo cap. XXI, 8, dicatur Michol quinque filios genuisse Hadrieli, quandoquidem Michol, recedente Davide, non nupsit Hadrieli, sed Phalti, ut patet I Reg. XXV, 44. Imo hoc lib., cap. VI, 25, dicitur: *Michol non est natus filius usque in diem mortis suæ.*

R. Istos quinque fuisse filios Merob, sororis Michol; illa enim nupsit Hadrieli, ut dicitur I Reg. XVIII, 19: dicuntur tamen geniti a Michol, quia ipsa hos quinque filios sororis suæ jam defunctæ adoptaverat, et quia non aliter ab illa tractabantur, quam si ab ipsa concepti et geniti fuissent.

Q. 3, an quoad Davidis prælia, cap. XXI, 15 et seq., recensita, servetur ratio temporis?

R. affirmative. Nam quod quatuor prælia, ab Israelitis contra Philistæos gesta, eo ordine, quo hic narrantur, contigisse videantur, exigit simplex historiæ narratio. Et revera hæc bella post reditum Davidis in patriam contigisse, satis insinuat 1. 15, ubi dicitur: *Factum est autem rursus prælium Philistinorum adversus Israel.* Siquidem particula *rursus* repetitum indicat bellum, et renovata Philistinorum odia, ut observat Sanctius.

Dices 1. Tertium bellum, de quo hic agitur, 1. 19, fuit idem bellum in quo David interfecerat Goliath, quod omnium primum gessit cum adhuc esset adolescens, I Reg. XVII. Nam quod Goliath, qui hic 1. 19 interemptus dicitur, idem sit, qui a Davide superatus traditur, tenent Lyranus, Hugo cardinalis, Angelomus, et auctor lib. Tradit. hebraicæ. in lib. Reg., existimantes quod iste Adeodatus, qui hic dicitur occidisse Goliath Gethæum, sit idem qui David. Unde chaldæus ita vertit: *Et fuit adhuc bellum in Gob... et occidit David filius Isai... Goliath.* Ergo quoad prælia Davidis non servatur ratio temporis.

Neg. aut. Nam neque Adeodatus est David, neque Goliath hic est ille, quem funda prostravit David.

Patet hoc 1, ex lib. I Paralip. cap. XX, 5, ubi eadem pugna exhibetur, et dicitur: *Aliud quoque bellum gestum est adversus Philistæos, in quo percussit Adeodatus filius Saltus Bethlehemites fratrem Goliath Gethæi, cujus hastæ lignum erat quasi liciatorium textentium.* Fratrem, inquit Tirinus, si non sanguine, certe similitudine roboris et staturæ: quocumque enim modo frater accipiatur, diversus est a Goliath Gethæo.

Patet 2, quod non fuerit istud bellum Davidis contra Goliath, de quo I Reg. XVII. Nam ibi dicitur, quod fuerit bellum istud in valle Terebinthi, hic autem dicitur, quod fuerit in Gob. Gratis vero dicit Lyranus, quod Gob esset nomen loci specialis in valle Terebinthi: hoc enim fingit in favorem suæ sententiæ.

Adde, quod hic bella recensentur, quæ David jam senex gessit: illa autem Davidis cum Goliath pugna, non bellum fuit, sed singulare certamen, seu duellum, a Davide juvene susceptum.

Dices 1. Hic, 1. 22, post recensita prælia quatuor, in quibus totidem de stirpe gigantum prostrati referuntur, dicitur: *Hi quatuor... ceciderunt in manu David, et servorum ejus.* Atqui per hoc videtur hic iterato referri certamen illud singulare, quo a Davide in valle Terebinthi percussus et occisus est Goliath: quia alioquin non apparet, quomodo horum quatuor aliquis manu David ceciderit.

R. 1. Quamvis daretur, quod nullus horum quatuor manu Davidis cecidisset; tamen quia ipse in certamine primus dux erat, et aciem instruebat, quidquid in eo bello feliciter gestum est, illi attribui potest; sicut regibus aut belli ducibus adscribi solent victoriæ per suos obtentæ.

R. 2, dubitari non posse, quin in eo articulo, ubi de sanguine et vita propria certamen erat, Davidi, etiamsi langueret et deficeret, extremas vires impendit,

derit, et simul concurrerit cum Abisai aliisque, ut hostes cervici suæ imminentes occideret.

Atque ita verificari potest quod chaldæus dicit, nempe quod *David filius Isai* occiderit hunc alterum Goliath, si non Adeodato adjutore, saltem illo sub Davide et pro Davide præliante.

Q. 4, undenam ortum sit discernimen quoad stylum, quod habetur inter psalmum XVII, et canticum quod habetur hic cap. XXII.

R. Illud inde ortum videtur, quod David prius hunc Psalmum rudiore quodam modo et stylo composuerit, talemque habeamus hunc psalmum hoc libro: postea vero limatum magis, nitidiusque concinatum tradiderit sacerdotibus, ut in templo deinceps caneretur; et talis exstet in libro psalmodum.

Q. 5, cur ea, quæ habentur cap. XXIII, appellantur *verba Davidis novissima.*

R. Non appellari *novissima*, quia sunt ultima, quæ locutus est; nam cap. et lib. sequenti multa adhuc alia subjunguntur; sed appellantur *novissima*, quia sunt ultima, quæ Spiritu prophetico afflatus psalterio suo subtexuit prorsus ultimo loco; ita ut verba ista sint velut sigillum quoddam, quo omnem prophetiam suam, psalmis a se compositis comprehensam, consignet.

Q. 6, quis sit ille fortis, qui cap. XXIII, 8 dicitur sedere in cathedra sapientissimum principem inter tres.

R. Fortis ille non est ipse David, ut putant Hebræi, sed est Jesbaam, primus fortium Davidis. Hic autem Jesbaam hoc cap. dicitur *princeps inter tres*, nimirum inter tres primos et omnium foriissimos, sive primus primæ triadis, et trium fortissimorum fortissimus; lib. autem I Paralip. cap. XI dicitur *princeps inter triginta*, quia ipse erat primus omnium fortium Davidis, qui erant triginta.

Q. 7, quomodo hic de Jesbaam dicitur: *Qui octingentos interfecit impetu uno, cum I Paralip. XI numerentur tantum trecenti: ibidem enim dicitur 1. 11: Iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice.*

R. Jesbaam una vice occidisse octingentos, alia trecentos; sic ut universim occiderit mille et centum. Ita communiter istos duos textus conciliant interoret.

CAPUT XXIV.

David per Joab, principem exercitus sui, jubet numerari universum Israel: hinc Deus iratus, trium pœnarum optionem Davidi offert per Gad prophetam. David ex tribus flagellis elegit pestem triduanam, qua intereunt septuaginta millia de populo. Rogat David vindictam divinam a suis averti, et in se transferri; atque in area (Areuna) oblato sacrificio, Deum sibi populoque reconciliat.

QUÆSTIO PRIMA. — QUODNAM FUERIT DAVIDIS PECCATUM IN ENUMERATIONE POPULI, ET QUOMODO TOLLI QUÆAT APPARENS ANTILOGIA, QUÆ OCCURRIT CIRCA NUMERUM POPULI.

Vers. 2. *Dixitque rex...: Numerate populum, ut*

sciam numerum ejus. Peccavit in Deo David, quia id fecit ex vanitate et superbia, ostentandæ suæ potentiae, nominisque sui celebrandi gratia. Quocirca de Davide ita scribit S. P. Aug. lib. XXII cont. Faust. cap. LXVI: *In gregem sibi commissum tanta erat dilectio pastoralis, ut pro eis ipse vellet mori, quando populo numerato peccatum elationis ejus, sic punire placuit Deo, ut eundem numerum minueret morte multorum, cujus multitudine cor regis fuerat superbia perterritatum.* Insinuans autem causam mortis subditorum, loco citato pergit Aug.: *In quo occulto judicio Deus, apud quem non est iniquitas, quos noverat indignos hac vita, subtraxit huic vitam.*

Josephus lib. VI Antiq. cap. 15, item Cajetanus, Abulensis, et Estius censent, Davidem non tantum peccasse per elationem et superbiam, qua, tanquam rex potens, gloriabatur in multitudine populi sibi subjecti; sed etiam quia non observavit legem Exod. XXX, 12 et 15, ubi dicitur: *Quando tuleris summam filiorum Israel juxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, et non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen, dimidium sicli juxta mensuram templi.*

Verum nulla hujus neglectus fit mentio, ait A Lapidè, addens, quod etiamsi David solvi jussisset dimidium sicli, equidem peccasset, cogens populum ad solvendum hunc medium siclum sine causa. Aliud fuisset, si recenseri jussisset populum causa proficiscendi ad bellum, vel imponendi tributi ob necessitatem publicam, quo casu non peccasset.

Porro Tirinus arbitratur, in populo peccatum fuisse, quia nempe semi-siclus, qui in usus templi capitatum pendere debebat, in agnitionem supremi domini, ei forte a plerisque persolutus non fuit.

Attamen simile peccatum populi, neque hic, neque I Paralip. XXI insinuat. Quin imo dicitur ibidem 1. 7: *Displicuit autem Deo quod jussum erat: et percussit Israel.* Quid autem jussum erat regis imperio? nisi quod præcedit, scilicet numerare populum? Item hic 1. 17 et loco citato Paralip. 1. 17, dicit David: *Nonne ego sum, qui jussi ut numeraretur populus? Ego, qui peccavi, ego, qui malum feci: iste grex quid commeruit? Certe si populus neglexisset semi-siclum solvere, non potuisset David dicere: Iste grex quid commeruit.*

Quod autem David ex mera vanitate, et ostentatione suæ potentiae scire voluerit numerum populi, etiam patet I Paralip. XXI, 5, ubi Joab ostendit, inutilem fore hanc enumerationem, dicens: *Nonne domine mi rex, omnes servi tui sunt? Ac si dicat: Nullus tibi rebellis, adversarius nullus. Quare hoc quærit dominus meus, quod peccatum imputetur Israeli? ut nempe ira Dei ultionem peccati non solum in te, sed in populum immittat.*

1. 9: *Dedit ergo Joab numerum descriptionis populi regi, et inventa sunt de Israel octingenta millia virorum fortium, qui educerent gladium; id est, qui apti erant ad bellum.* Difficultas est, quomodo tre-

centa millia amplius numerentur I Paralip. XXI, 5. Ibidem enim dicitur: *Inventus est omnis numerus Israel mille milia, et centum millia virorum educantium gladium*: id est, undecies centena millia.

Ut hæc textuum dissonantia tollatur nonnulli dicunt, quod loco citato lib. I Paralip. cum aliis tribus comprehensi sint Levitæ, et Benjaminitæ, qui ex supputatione, cap. XXIV, lib. II Reg. facta, erant exclusi. Verumtamen id dici non potest; quia æque in lib. Paralip. ac in lib. Reg. excluditur a numero hinc illa tribus, ut patet ex γ . 6 cap. XXI, lib. I Paralip., ubi dicitur: *Nam Levi, et Benjamin non numeravit; eo quod Joab invitatus exequeretur regis imperium*. Unde

Verisimilius cum Abulensi dicendum videtur, quod totus libro I Paralip. allegatus numerus Davidi fuerit relatus, qui subditorum multitudine superbiens, jussit per ordines, et familias, atque tribus poni singulos in diariis, et historiis suis. Ubi vero devotum est ad numerum in hoc libro Reg. allegatum, incepit plaga Domini; et tunc rex supersedendum duxit, et ab incepto destitit. Ex his autem diariis auctor lib. II Reg. verisimilius collegit numerum suum: sed Esdras in libro I Paralip. totum posuit catalogum Joab.

Difficultas alia est, quod hic γ . 9 dicatur: *Et de Juda quingenta milia pugnatorum*, ubi I Paralip. XXI, 5 tantum numerantur *de Juda quadringenta septuaginta milia bellatorum*: adeoque in numero est discrepantia ad 30,000.

Sed hæc discrepantia sic tolli potest, quod lib. I Paralip. tantum numerentur illi, qui non erant specialiter in servitio regis David, v. g. in aula ejus ministrantes, custodes corporis, etc. quorum numerus facile ascendere poterat ad 30,000 quæ addita sunt hoc libro Reg.; sicque nulla est contradictio.

QUESTIO II. — QUOMODO HIC PROPONANTUR DAVIDI SEPTIMUM ANNI FAMIS, ET ALIBI TANTUM TRES.

Vers. 15: *Cumque venisset Gad (propheta) ad David, nuntiavit ei (nomine et auctoritate Dei) dicens: Aut septem annis veniet tibi famis in terra tua, aut tribus mensibus fugies adversarios, et illi te persequentur, aut certe tribus diebus erit pestilentia in terra tua*. Cum in diebus ac mensibus per numerum ternarium procedatur, verisimile putat Tirinus, scribens in cap. XXI lib. I Paralip. etiam in annis sic factum fuisse.

Citato loco Paralip. dicit Scriptura γ . 11 et 12: *Elige quod volueris, aut tribus annis famem, aut tri-*

bus mensibus te fugere hostes tuos. Imo LXX interp. etiam lib. II Reg. cap. XXIV, 15, habent: *Elige tibi, ut fiant vel tres anni famis super terram, vel tribus mensibus fugias*, etc. Sed in chaldaeo, ut in Vulgata nostra, exprimuntur septem anni famis. Siminter etiam in hebraeo.

Tirini speculatio est, dici posse, ex similitudine vocum hebraicarum, quibus ternarius et septenarius significantur, in lib. Reg. ex errore positos esse septem annos loco trium. Attamen cum septem hebraice proferatur *scaba*, et tres pronuntietur *schalos*; recentior quidam contra Tirinum sustinet, quod ista similitudo neque in sono, neque in scriptione reperitur, adeoque nulla sit. Quare

Dici potest cum Sanctio, quod, etsi Deus a principio minatus esset septem annorum famem; tamen quia David ad diuturnam illam famem exhorruit, aut mitiorem a Domino in eo genere precatum est poenam, ad tres tantum annos coarctaverit.

Misericorditer enim mox reductam esse poenam ad tres annos, concluditur ex supra citato loco lib. I Paralip., qui supplet quod in hoc libro Reg. expressum non erat.

Hoc modo etiam dissonantiam solvit A Lapide, ut prior propositio Dei et Gad propheta contineret annos septem, sed hanc deinde Deus, petente Gad, aut Davide, mitigaverit, et redegerit ad annos tres; sicut numerum 50 justorum in Sodoma, ob preces Abraham dimiuit, et redegit ad decem, Gen. XVIII.

γ . 14: *Dixit autem David ad Gad: Coarctor nimis (quia quodlibet illorum videbatur durum) sed melius est, ut incidam in manus Domini (multæ enim misericordie ejus sunt) quam in manus hominum*. Cur David potius elegerit pestem, quam unum ex duobus reliquis, hæc verisimiliter fuit ratio, ne scilicet ipse videretur flagellum Dei velle effugere, tradendo suos hostibus vel fami, a quibus malis ipsius persona potuisset esse tuta. Elegit itaque pestem, in quo par omnium est conditio, ut agnosceret se imprimis esse reum.

γ . 25: *Et edificavit ibi David altare Domino, et obtulit holocausta*, etc. S. P. Aug. lib. 1. cont. advers. legis cap. XVIII ita loquitur: *Illud quod David obtulit, ut populo parceretur, umbra erat futuri: qua significatum est, quod per unum sacrificium, cujus illa figura erant, saluti populi spiritualiter parceretur. Ipse est enim Christus Jesus, qui traditus est, sicut Apostolus dicit, « propter delicta nostra »*

DILUCIDATIO IN LIBRUM III REGUM.

Prefatio.

Quandoquidem suprema et senilis Davidis ætas auspiciatum dedit initium florentissimo Salomonis regno; illa in hoc tertium Regum volumen redacta est,

ut illud tot modis nobilitatum ab exordio libri pariter sumeret principium.

Exhibet ergo liber hic, post recensita acta Davidis

ultima, Salomonis inaugurationem, ejusque gesta politica, diversionem decem tribuum a regno Juda sub Roboamo filio ejus: item acerba dissidia, praelia, aliaque gesta sub regibus *Abia, Asa, Josaphat, et Joram*, qui moderati sunt sceptrum Juda, aliis interim thronum Israel occupantibus.

PARS DECIMA.

CAP. I, II.

Rex David senio confectus, per castam Abisag Sunamitidem fovetur: cui in regno succedere gestit Adonias; sed ambitiosos ejus conatus elidens Bethsabee, filii sui Solomonis inaugurationem apud Davidem impetrat. Salomon regno potitus, Abiatharum pontificem, ob conspirationem cum Adonia, militi in exilium.

QUESTIO PRIMA. — AN ABISAG SUNAMITIS FUERIT UXOR DAVIDIS.

Cap. I, 1: *Et rex David senuerat, habebatque ætatis plurimos dies*. Annum, ut apparet, agebat septuagesimum; siquidem 50 annorum erat cum regnare coepisset, et 40 annis regnavit, ut habetur, II Reg. V, 4. Ex hoc numero decerpendum est aliquid pro ejus ætate senili et frigida, quæ videtur fuisse brevissima, adeoque prope 70 impleverat annos. Cum autem operiretur vestibus, et interim non calefieret, medici alique ejus familiares quæsierunt adolescentulam virginem, quæ ipsum fovaret. Invenit autem Abisag sunamitidem, de Sana, civitate tribus Issachar, oriundam. De hac virgine dicitur

γ . 4: *Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege, et ministrabat ei, rex vero non cognovit eam*. Hanc non fuisse Davidi matrimonio junctam, putant Abulensis, et Estius. Sed contra hos

R. et dico: Abisag fuit vera Davidis uxor. Ita Theodoretus; Q. 5, Procopius, Lyranus, et alii interpretes.

Prob. I, ex S. Hieron. Epist. 2. ad Nepotianum ita scribente: *Quæ est ista Sunamitis, uxor et virgo, tam fervens, ut frigidum calefaceret; tam sancta, ut calentem ad libidinem non provocaret?*

Prob. II. Scriptura hic narrat tanquam rem admirandam, quod hæc virgo a Davide non fuerit cognita. Atqui hoc non narrasset, nisi legitime cognosci potuisset; siquidem abstinere ab ea, quam cognoscere non licet, non est res admodum admiranda. Itaque eum Scriptura hic exprimat id, quod mirum in modum conducit ad laudem Davidis, scilicet quod ab ea abstineret, quam jure maritali cognoscere poterat, clare sequitur quod Abisag fuerit vera ipsius uxor.

Unde quamvis principaliter quæsitæ fuerit ad calefaciendum corpus senile regis, tamen honestas exigebat ut rex non dormiret cum muliere, nisi quæ esset ejus uxor; præsertim cum pluralitas uxorum eo tempore foret a Deo concessa.

Et alioquin quomodo tuto rex ille, licet effeto et

Enimvero Salomoni succedente Roboamo, regnum israeliticum, sive duodecim tribuum, scissum et divisum est in duo: nam decem tribus constituere sibi regem Jeroboam, sola autem tribus Juda cum Benjamin adhæsit regi Roboam, ut patet ex cap. XII.

semimortuo corpore, usque adeo familiarem usum cum virgine speciosa, cujus mille sunt peccati illecebæ, habere potuisset, per quam diabolus extinctos carbones ardere facit, et libidinis incendia in membris frigidis et pene mortuis suscitavit? Ita urget Sanctius.

Obj. I, cum Estio: Si Abisag fuisset uxor Davidis, Adonias filius ejus non tam imprudens fuisset, ut eam sibi peteret in uxorem: nam dicere eam, quæ fuisset uxor patris, expresse prohibitum est Levit. XVIII, 8.

R. Dici posse, Adoniam fuisse hujus legis ignorantem: erat quippe alicuius, regisque filius, qui non tam legem, quam regnum spectabat; ad quod per uxorem patris viam sibi parare intendebat. Alia responsio statim dabitur.

Obj. II. Quando Adonias rogavit Bethsabee, infra cap. II, ut impetraret apud Salomonem accipere Abisag uxorem, dixisset Bethsabee, id esse impossibile; et Salomon respondisset matri, petitionem Adoniam esse contra legem. Atqui hoc non dixit; sed tantum quod Abisag esset occasio invadendi regnum; ergo, etc.

R. 1, dici posse cum Cajetano, non fuisse evidenter lege prohibitum matrimonium cum uxore patris, quæ a patre cognita non fuerat: nam Levit. XVIII, 8, dicitur: *Turpitudinem uxoris patris tui non discoperies: turpitudinem enim patris tui est*. Sed turpitudinem uxoris non est turpitudinem mariti, quando maritus illam non cognoverit: ergo.

R. 2, quod propterea Salomon non responderit petitionem Adoniam esse contra legem, quia præcipue spectabat ejus intentionem, quod affectaret regnum; et ideo eum plectere cogitabat.

Et certe, cur Adonias, eo quod ipsam in uxorem, mortuo Davide, petiit, a Salomone interfici jussus est? An viam sibi sternebat ad regnum per nuptias ancillæ patris? Fuitne dignus morte ob expetitum matrimonium cum ancilla, cui nihil acciderat a patris intemperantia? Patet igitur fuisse Davidis uxorem.

Quod objicit Abulensis, scilicet Davidem non potuisse eam accipere in uxorem, quia ipse impotens erat ad generandum, nihil urget: nam talis impotentia, qualis est in sensibus, non dirimit matrimonium.

P. quandonam David promiserit et juraverit uxori suæ Bethsabee, Salomonem futurum regem, uti hic dicitur γ . 13.

R. Verisimile est, quod David illud juramentum de